

COVID-19'un Çocuk ve Ergenlerin Bilişsel ve Psikososyal Gelişimi ile Akademik Hayatına Etkileri

**Prof. Dr. Sibel Kazak Berument
Orta Doğu Teknik Üniversitesi**

COVID-19 salgını tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de aile ve çocukların hayatında beklenmedik değişikliklere yol açmıştır. Bu projenin amacı COVID-19 salgını sürecinde annelerin deneyimlerini (örn., iş-aile çatışması, evlilik doyumu) incelemek ve çocuk ya da ergenlerin COVID-19 deneyimleri (örn., COVID-19 kaygısı, okulların kapanması ve uzaktan eğitime geçilme süreci) ile onların bilişsel gelişim (otobiyografik bellek), sosyal gelişim (örn., duygu düzenleme, olumlu sosyal davranışlar) ve akademik ilgi, medya kullanımı ve okul dışı aktivitelere katılımı arasındaki ilişkileri araştırmaktır. Projede COVID-19 salgını öncesinde (Şubat-Mart 2020) çocuk ve ailelerden toplanan veriler salgın süresince (Kasım-Aralık 2020) toplanan verilerle karşılaştırılarak pandemi sürecinin etkilerini daha iyi anlamak hedeflenmiştir. Bu araştırmaya Türkiye'nin 17 farklı ilinden 340 anne ve 337 çocuk olmak üzere toplam 677 kişi katılmıştır. Annelerin yaş ortalaması 37.55'dir (SS = 5,73). Araştırmaya katılan çocukların %37'si ilkökul 3.-4. sınıfa, %37'si ortaokul 6. – 8. sınıfa ve %26'sı ise lise 10. – 12. sınıfa devam etmektedir. Araştırmada öncelikle COVID-19 sürecinde annenin yaşadığı deneyimler ve değişiklikler incelenmiştir. Bu süreçte aile içi çatışmaların azaldığı, bununla beraber evlilik doyumunun da azaldığı gözlenmiştir. COVID-19 öncesine kıyasla COVID-19 sürecinde annelerin depresyon, anksiyete ve stres puanlarında bir artış olduğu görülmüştür. Ek olarak, annelerin duygu düzenleme becerilerinin kötüleştiği görülmektedir. Ayrıca, çocukların algıladığı ebeveynlik davranış ve tutumlarındaki değişiklikler incelenmiştir. Ebeveynlerin açıklayıcı akıl yürütme davranışları, ebeveynlerin psikolojik kontrol seviyeleri, ebeveyn reddi ve anne yaklaşımında COVID-19 öncesi ve COVID-19 süreci arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Son olarak, çocuk ve ergenlerin medya ve takıntılı internet kullanımı, siber zorbalık, akademik ilgi, okula ve öğretmene bağlanma, okul dışı sanat ve spor faaliyetleri, duygu düzenleme becerileri kapsamında bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve üzüntü yönetimi, olumlu sosyal davranışlar, dışa ve içe yönelim davranış problemleri, kardeş çatışması ve duygu yüklü otobiyografik anıları COVID-19 öncesi ve sürecinde karşılaştırılmıştır. Okul ile ilgili önemli bulgular arasında COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimde yaşanan zorlukların etkisine

bakıldığında ortaokul ve lise seviyesinde anlamlı bir farklılaşma olmazken, ilkokula devam eden öğrencilerde COVID-19 sürecinde hem okula hem de öğretmene bağlanmada COVID-19 öncesine kıyasla anlamlı bir düşüş olduğu bulunmuştur. Ayrıca nitel analizlerde de ortaokul ve lise öğrencilerini COVID-19 sürecinde üzen ve hala üzmekte olan en önemli konuların okul, arkadaşlar ve dışarıda arkadaşlarla gezememek olduğu rapor edilmiştir. Bu araştırmada annelerin ve çocukların COVID-19 öncesi ve COVID-19 sürecindeki verilerinin karşılaştırılmasının hem ulusal hem de uluslararası alanyazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: COVID-19, çocuklar, ebeveynler, bilişsel gelişim, sosyoduygusal gelişim